

primary challenges for organisations in the tourism industry will be ensuring compliance with PCI DSS standards when transmitting personal data across different cloud environments and developing an integrated threat-prevention strategy incorporating automated threat detection and response mechanisms.

Scientific supervisor – Ph.D., Associate Professor O. Akhmedova

References: 1. Herke C., Tóth D., Perkumienė D. The Role of Artificial Intelligence in Cybercrime in the Tourism Sector. In: Leal Filho W., Safaa L., Perkumienė D., Dinis M.A.P. (eds). *Tourism and Heritage: Shaping Sustainable and Innovative Futures*. World Sustainability Series. Cham : Springer, 2025. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-031-81485-3_17. 2. Alonso-Almeida M., Giglio C. Cybersecurity in tourism and hospitality management research: Current issues, trends, and an agenda for future research. *Cuadernos de Turismo*. 2024. No. 53. P. 243–260. DOI: <https://doi.org/10.6018/turismo.616471>. 3. Deshpande A., Patil I., Bhawe J., Giri A., Sable N. P., Chavan G. T. Detection and notification of zero-day attack to prevent cybercrime. *Proceedings of the 2023 4th International Conference for Emerging Technology (INCET)*. 2023. P. 1–5. IEEE. DOI: <https://doi.org/10.1109/INCET57972.2023.10170141>. 4. Wynn M., Lam C. Digitalisation and IT strategy in the hospitality industry. *Systems*. 2023. Vol. 11. No. 10. P. 501. DOI: <https://doi.org/10.3390/systems11100501>. 5. Statista. 2025. URL: <https://www.statista.com/>.

Стаття надійшла до редакції 22.09.2025 р.

ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

УДК 005.35:658

Єрмоленко О. А.

Канд. екон. наук, доцент
ННІ менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Грачова Я. П.

Здобувач вищої освіти
третього (освітньо-наукового) рівня
ННІ економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті визначено сутність і роль інституційних засад соціальної відповідальності підприємств, означені напрями їх удосконалення. Запропоновані напрями удосконалення дозволяють сформувати цілісну систему інституційного забезпечення, що сприятиме зростанню конкурентоспроможності підприємств, зміцненню довіри суспільства та реалізації цілей сталого розвитку.

Ключові слова: соціальна відповідальність підприємств, інституційне забезпечення, принципи інституційних засад соціальної відповідальності підприємств.

Annotation. The article defines the essence and role of institutional principles of corporate social responsibility, and outlines the directions of their improvement. The proposed directions of improvement allow for the formation of a holistic system of institutional support, which will contribute to the growth of the competitiveness of enterprises, strengthening public trust and implementing the goals of sustainable development.

Keywords: corporate social responsibility, institutional support, principles of institutional foundations of corporate social responsibility.

У сучасних умовах соціально-економічного розвитку України проблема формування та реалізації інституційних засад соціальної відповідальності (СВ) підприємств набуває особливої актуальності. Попри зростання інтересу бізнесу та суспільства до принципів сталого розвитку, у практиці вітчизняних підприємств СВ часто залишається декларативною, фрагментарною та такою, що не має належного інституційного підґрунтя. Недостатня розвиненість правових, організаційних та методичних механізмів уповільнює інтеграцію соціально відповідальних практик у стратегії підприємств, що знижує рівень довіри стейкхолдерів та обмежує можливості для довгострокового розвитку бізнесу [1].

Вирішення цієї проблеми пов'язане з необхідністю вирішення наступних завдань: поглиблення наукового розуміння інституційної природи СВ та її місця в системі публічного управління й корпоративного менеджменту; удосконалення нормативно-правових засад, які регламентують стандарти та індикатори соціально відповідальної поведінки підприємств; розробки методик оцінювання рівня СВ з урахуванням міжнародних стандартів (ISO 26000, GRI, ESG-індекси) [2] та національних особливостей; забезпечення практичного впровадження інституційних механізмів, що стимулюють підприємства до соціально відповідальної діяльності; підвищення рівня інтеграції СВ у стратегії розвитку підприємств для зміцнення їхньої конкурентоспроможності та створення соціально-економічного ефекту для суспільства.

Питанням та проблемам, які пов'язані з розвитком та реалізацією СВ сучасних підприємств, присвячено багато робіт як іноземних дослідників, так і вітчизняних науковців, зокрема, таких як Р. Акерман, Г. Боуен [3], Д. Вотау, К. Девіс, А. Керролл [4], Ф. Котлер, А. Маквілс, М. Портер, Д. Свансон, Д. Баюр, Л. Будьона, О. Єрмаков, В. Жуковська, З. Галушки, А. Главас, І. Комарницький та ін. Аналіз опрацьованої наукової літератури показує, що досить велика увага приділяється загалом теоретичним питанням, наприклад, як підходи й моделі СВ, фактори, що впливають на реалізацію СВ, принципи впровадження СВ тощо. Але оцінювання економічного та соціального впливу реалізації СВ та підвищення ефективності корпоративної стратегії ще залишаються проблемою.

Мета статті полягає у з'ясуванні сутності та ролі інституційних засад соціальної відповідальності підприємств і визначенні напрямів їх удосконалення для забезпечення сталого розвитку.

Інституційні засади СВ підприємств включають принципи, які керують взаємодією бізнесу з суспільством, такі як дотримання законодавства, балансування інтересів, прозорість, ефективне використання ресурсів та добровільність додаткових зобов'язань. Ці засади реалізуються через різні моделі (наприклад, американську, європейську, азійську) та інструменти, зокрема соціальні звіти, що робить бізнес більш відповідальним до соціально-економічних викликів і довкілля. Розглянемо усі ці складові більш детально.

Отже, ключовими принципами інституційних засад СВ підприємств є: дотримання законодавства та суспільних норм (бізнес повинен виконувати вимоги законів, а також дотримуватися етичних стандартів і норм моралі, що є основою для відповідального ставлення); збалансованість інтересів (створення умов для гармонійного співіснування та взаємодії між інтересами бізнесу, держави, працівників, споживачів та суспільства в цілому); ефективне використання ресурсів (відповідальне ставлення до природних ресурсів, енергозбереження та раціональне використання матеріалів); прозорість і відкритість (компанії повинні бути відкритими у своїй діяльності, публікуючи інформацію про соціальні та екологічні аспекти своєї роботи); системність і звітність (інтеграція принципів СВ у стратегію підприємства, а також періодична публікація соціальних звітів для висвітлення досягнень та викликів); добровільність (виконання додаткових соціальних зобов'язань, які не передбачені законом, та добровільне виконання угод, укладених у рамках соціального партнерства) [5].

Означені принципи можуть бути реалізовані через різні моделі та інструменти реалізації.

Існують різні моделі СВ підприємств, найбільш використовувані американська (вона більш орієнтована на ринок) та європейська (більш орієнтована на соціальну сферу та екологію) моделі.

А інструментами реалізації СВ часто стають соціальні звіти та міжнародні стандарти. Часто це добровільні звіти, які виходять за рамки фінансової звітності та містять дані про соціальні та екологічні показники

діяльності компанії. Щодо міжнародних стандартів, то їх існує велика кількість, але найчастіше застосовують ISO 26000 – це міжнародний стандарт, що надає рекомендації щодо СВ для всіх типів організацій [2].

Питання ролі інституційних засад СВ підприємств є ключовим, оскільки саме вона визначає умови, в яких формується і функціонує соціально відповідальний бізнес. Дослідивши праці дослідників СВ підприємств, ми дійшли висновку, що інституційні засади виконують кілька функцій (ролей) [7]. Розглянемо основні з них:

- регулятивна функція (роль) – визначає рамки, стандарти та принципи поведінки підприємств у сфері СВ підприємств;
- стимулююча роль – створює економічні й репутаційні стимули для впровадження соціально відповідальних практик;
- інтеграційна роль – забезпечує узгодження інтересів основних стейкхолдерів (держави, бізнесу, громади, працівників);
- контролююча роль – через інститути оцінювання та звітності гарантує прозорість і підзвітність діяльності підприємств;
- стратегічна роль – сприяє включенню принципів соціальної відповідальності до довгострокових стратегій розвитку підприємств;
- соціальна роль – формує довіру суспільства до бізнесу, сприяє сталому розвитку територій і підвищує якість життя населення.

Отже, сутність інституційних засад полягає у формуванні нормативно-організаційного середовища для впровадження СВ підприємствами, а їх роль полягає у забезпеченні сталого функціонування та розвитку підприємств, підвищенні конкурентоспроможності та створенні соціально-економічних вигід для суспільства.

Розкриваючи наступне завдання дослідження, маємо визначити напрями удосконалення інституційних засад СВ підприємств. Вони дуже тісно пов'язані із нормативно-правовим середовищем, а також із практикою впровадження та оцінювання.

Отже, виходячи з вищезначених параметрів можна визначити такі напрями удосконалення інституційних засад СВ підприємств:

1. Нормативно-правове удосконалення – сюди слід віднести гармонізацію національного законодавства з міжнародними стандартами (ISO 26000, GRI, ESG-принципи); закріплення обов'язкових вимог до нефінансової звітності підприємств; впровадження стимулюючих механізмів (податкові пільги, преференції) для соціально відповідального бізнесу.
2. Інституційне забезпечення – цей напрям має реалізовуватися через формування національної системи моніторингу та оцінювання рівня СВП; розвиток партнерства між державою, бізнесом і громадянським суспільством; розширення ролі професійних асоціацій і саморегулюючих організацій у впровадженні стандартів соціальної відповідальності.
3. Організаційно-економічні механізми – набувають функціональної здатності через інтеграцію СВ підприємств у стратегії корпоративного управління; застосування системи KPI та ESG-індикаторів у менеджменті підприємств; підтримку інноваційних практик «зеленого» та соціально орієнтованого бізнесу.
4. Культурно-освітній аспект – цей напрям розкривається завдяки формуванню культури СВ у підприємницькому середовищі; включенню курсів з СВ та сталого розвитку у програми вищої освіти; підвищенню обізнаності громадян і споживачів щодо значення соціально відповідальної поведінки бізнесу.
5. Міжнародна інтеграція – напрям, який реалізовується завдяки активній участі українських підприємств у міжнародних рейтингах і ініціативах (UN Global Compact, Dow Jones Sustainability Index); адаптації кращих світових практик корпоративної соціальної відповідальності до вітчизняних умов.

Таким чином, удосконалення інституційних засад СВ підприємств передбачає створення цілісної системи, яка включає нормативні, організаційні, економічні та культурно-освітні механізми, спрямовані на зміцнення ролі бізнесу у досягненні цілей сталого розвитку.

Формулюючи загальні висновки, маємо зазначити, що СВ підприємств є важливим чинником забезпечення сталого розвитку, що поєднує економічні інтереси бізнесу з потребами суспільства та вимогами держави. А інституційні засади СВ підприємств становлять систему нормативно-правових, організаційних, економічних і культурних механізмів, які регулюють і стимулюють соціально відповідальну поведінку підприємств.

Для забезпечення сталого розвитку необхідним є удосконалення інституційних механізмів, які передбачають: гармонізацію законодавства з міжнародними стандартами, розвиток партнерства між державою, бізнесом і громадою, інтеграцію СВ у стратегії підприємств, а також формування культури соціальної відповідальності.

Запропоновані напрями удосконалення дозволяють сформувати цілісну систему інституційного забезпечення, що сприятиме зростанню конкурентоспроможності підприємств, зміцненню довіри суспільства та реалізації цілей сталого розвитку.

Перспективами подальших досліджень є ряд питань, які потребують нагального вирішення. Серед них – розробка методичних підходів до оцінювання ефективності інституційних механізмів СВ підприємств з урахуванням галузевих особливостей та вивчення взаємодії між державними та корпоративними інституціями у сфері стимулювання соціально відповідальної діяльності.

Таким чином, дослідження підтверджує необхідність посилення інституційного забезпечення соціальної відповідальності підприємств як передумови їх сталого розвитку та інтеграції у світовий економічний простір.

Література: 1. Байло В. Корпоративна соціальна відповідальність – запорука сталого розвитку. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic sciences*. 2024. № 328. С. 173–180. 2. ДСТУ ISO 26000:2019. Настанови щодо соціальної відповідальності. [на заміну ISO 26000:2010, IDT, чинний від 01.10.2021 р.]. URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=91617. 3. Bowen H. Social Responsibilities of the Businessman. N. Y. : Harper & Row, 1953. P. 6. 3. Caroll A. B. Corporate Social Responsibility: Evolution of Definitional Construct. *Business and Society*. 1999. Vol. 38. No. 3. P. 268–295. 4. Пшибельський В. В. Розвиток зеленої економіки на закладах соціальної відповідальності : дис. ... д-ра філософії : 051 «Економіка» (05 – Соціальні та поведінкові науки). Луцьк, 2025. 276 с. 5. Батченко Л. В. Методологічний базис трансформації інституційних засад формування механізму соціально-економічної відповідальності підприємництва в національній економіці. *Ефективна економіка*. 2015. № 2. URL: www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6274.

Стаття надійшла до редакції 29.09.2025 р.

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

УДК 339.5

Жигилій О. Г.

Здобувач вищої освіти
третього (освітньо-наукового) рівня
ННІ міжнародних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У сучасних умовах воєнного стану аграрний сектор України залишається ключовим драйвером валютних надходжень. У статті проаналізовано структурні трансформації агроекспорту, визначено критичні бар'єри й окреслено стратегічні напрями розвитку з урахуванням викликів сучасності та інноваційних підходів до міжнародної торгівлі.